

1945, 21. duben. Košice. — Provolání Komunistické strany Slovenska, Demokratické strany a Ústředí odborových organizací k prvým oslavám 1. máje na osvobozeném území republiky.¹

1. máj — manifestáciou Slovákov za hrdý boj až do konečného víťazstva nad nemeckým fašizmom. Sviatok a manifestácia jednoty celého národa. Prvá celonárodná oslava oslobodenia slovenských miest a dedín.

Robotníci! Roľníci! Pracujúca inteligencia!

Komunistická strana Slovenska, Demokratická strana a Ústredie robotníckych odborových organizácií sa rozhodly 1. máj urobiť sviatkom a manifestáciou celého slovenského národa. Celonárodnou oslavou oslobodených miest a dedín Slovenska. Manifestáciou Slovákov hrdo nieť svoje zbrane k blízkeму už konečnému víťazstvu nad nemeckým fašizmom. Predovšetkým však prísahou národa priniesť v poslednej ťažkej fáze boja všetky obeť po boku Červenej armáde oslobodiť celé Slovensko, celú Republiku.

Takto 1. máj sa prvý raz stane v našej oslobodenej vlasti spoločným sviatkom robotníka, roľníka a pracujúcej inteligencie, štátnym sviatkom celého oslobodeného Slovenska. Preto tento 1. máj prvý raz bude v každom meste Slovenska celonárodnou spoločnou májovou manifestáciou ľudu.

Slováci!

Bude to veľký deň! Bude to prvá národná oslava oslobodenia slovenských dedín a miest. Predovšetkým však to bude v duchu nášho slávneho povstania spoločný sľub národa zmobilizovať všetky sily do konečného boja. Manifestáciou Slovákov po boku bohatierskej Červenej armády oslobodiť celú Republiku, pomôcť zmučenému, bratskému českému národu. Prvý víťazný pochod bratskej osloboditeľskej Červenej armády s našou hrdinnou českoslov. armádou po ovenčených uliciach našej vďačnej vlasti.

Bude to sviatok a manifestácia jednoty celého národa! Oslava bratského a víťazného sväzku roľníka a robotníka! Prvý sviatok plne samostatného a rovnoprávneho slovenského národa v spoločnom štáte Slovákov a Čechov, v novej demokratickej a ľudovej ČSR.

Prvý slobodný 1. máj!

Ovite naše oslobodené dediny a mestá vencom z kvetov slovenských dolín a úbočí.

Nech plesajú na 1. mája v oslobodených slovenských dedinách a mestách štátne, národné a červené zástavy boja a pochodu k víťazstvu!

Nech sa ozývajú naše ulice a námestia bojovými piesňami našich pochodujúcich armád a sjednoteného národa!

Slobodní občania!

Vlast oslavuje, ale aj volá k práci a k boju! Boj treba dobojovať! Nová vláda našej Republiky spoločne so Slovenskou národnou radou v duchu programu novej vlády zaisťujú našim

¹ O niekoľko dní pozdžej, 26. 4. 1945, bylo v „Pravdě“ otištěno i samostatné prvomájové provolání KSS, které bylo rozšiřováno jako významný programový dokument i formou samostatného letáku.

„Pravda“ uveřejnila rovněž hesla Národní fronty k 1. máji. Uvádíme hlavní z nich: „Slovenskí robotníci! Hrdinstvom a obetavosťou získali ste si nehynúce zásluhy v národno-oslobodzovacom boji! Teraz venujte všetky sily podpore ČA a znovuvýstavbe hospodárskeho života! Roztočte kolesá fabrik! Za slobodu národa, za lepší zajtrajšok slovenského robotníka!

Slovenskí roľníci a deputátnici! Vám patrí zem, na ktorej pracujete! Von s nemeckými, maďarskými a zradnými pánni zo slovenskej pôdy! Splňte svoje povinnosti k národu a štátu. Zásobte front a obyvateľstvo! Nech žije slobodný slovenský roľník na oslobodenej slovenskej zemi!

Odborári! Bojovníci za práva pracujúceho ľudu! Sverne a jednotne pomáhajte frontu, podporujte znovuvýstavbu, budujte základy lepšej budúcnosti! Nech žije sjednotený pracujúci ľud, nech žijú jednotné odbory!

Vyčistíme Slovensko od zradcov a záškodníkov! Von s kolaborantmi zo štátnych úradov! Postavte fašistov a zradcov pred ľudové súdy! Smrť fašistom — slobodu ľudu!

Členovia národných výborov! Ste zástupcami ľudu, ste nositeľmi novej štátnej moci! Čestne a svedomite slúžte ľudu, národu a štátu! Nech žijú národné výbory — orgány ľudovej demokracie!“ (Pravda [Košice], 28. 4. 1945, čís. 56.)

národom nielen všetky práva a moc, neriešia len všetky ich požiadavky, ale kladú im aj povinnosti, volajú k zodpovednosti.

Preto oslavy 1. mája musia byť aj prísahou našich národov, našich národných výborov, našich strán, našich robotníckych, roľníckych sväzov a sväzov mládeže, našich hrdinných vojsk splniť všetky povinnosti.

Ostať vernými bojovníkmi za práva a túžby našich národov a Republiky. Vernými ľudu a národu v jednotnom a víťaznom Národnom fronte. Dobojsať boj, urýchliť víťazstvo nad nemeckým fašizmom.

Takáto bude prísaha nášho národa v prvý slobodný 1. máj.

Nech žije víťazný 1. máj. Máj 1945²

Komunistická strana

Demokratická strana.

Ústredie odborových organizácií.

LAMS Martin. Sbrírka letákú. Tisk. Též Pravda [Košice], 21. 4. 1945, čís. 50.

² Oslavy 1. máje probéhly na celém Slovensku skutečně manifestačně, byly výrazem radosti národa ze svobody a výrazem vděčnosti Sovětské armádě za osvobození. Zúčastnil se jich spolu s městem i venkov. Mohutná manifestace proběhla v Bratislavě. 50 000 lidí sešlo se na náměstí před Národním divadlem, aby projevilo svou vůli budovat lidově demokratickou republiku. Hlavními řečníky na bratislavské manifestaci byli místopředseda SNR G. Husák, předseda SNR K. Šmidke a předseda vlády Zd. Fierlinger, který mimo jiné řekl:

„Tohoročný 1. máj je pre nás sviatkom mimoriadne významným. Po rokoch poníženia a utrpenia slávime po prvý raz tento sviatok pracujúceho ľudu na oslobodenej pôde našej vlasti. Posledné udalosti na bojišti ukazujú, že sa blíži koniec nacistického Nemecka a úplné naše víťazstvo demokracie nad fašizmom. Hrozná nebezpečenstvo našej národnej poroby a sociálneho útlaku bude navždy zažehnané. Viac ako tisícročný zápas, ktorý vrstvy nášho pracujúceho ľudu chápu, že ak má byť nebezpečenstvo fašizmu raz navždy zažehnané a naše demokratické a národné ideály uskutočnené, tak musíme ísť všetci jednou cestou spoločne k jednému veľkému cieľu, lebo v spojení je sila a len spoločným úsilím si môžeme zabezpečiť svoj štát ... Naša vláda predstavuje najširší front vlasteneckých Čechov a Slovákov, vedľa červených zástav tu svorne vejú naše trojfarebné červeno-modro-biele zástavy, čo znamená, že národ v tomto svojom boji pochopil, že sociálne a demokratické ideály nie sú v rozpore s myšlienkami a záujmami názavislého a demokratického štátu, ale naopak, sú príkazom každého slobodumilovného národa a štátu a že vlastenectvo národného spoločenstva se kryje s pojmom ľudovej demokracie, ktorú chceme uskutočňovať. V našom boji s fašizmom sme si boli plne vedomí toho, že myšlienka sociálna a národná sú pre nás pojmom súbežným. Môžeme preto povedať, že trieda pracujúceho ľudu spolu s ostatnými statočnými občanmi, ktorá dnes opäť oslavuje svoj 1. máj, je skutočne nositeľom myšlienky štátnej a národnej a že je teda povolaná k tomu, aby tento štát viedla a riadila k prosperu všetkých občanov a obidvoch našich národov.“ [Pravda [Bratislava], 3. 5. 1945, čís. 59.]

Na prvomájovom shromáždění v Košicích promluvil Kl. Gottwald o překážkách, které se vyskytují při uskutečňování myšlenek lidové demokracie:

„Nesmieme zabudnúť, že po slovenskej zemi sa slobodne pohybuje ešte mnoho zradcov a kolaborantov, ktorých jedinú miesto je pred ľudovými súdmi, v pracovných táboroch a krimináloch, ak im nekvitne šibenica.

Naši martýri v hromadných hrobách v Kremníčke, Ružomberoku, Martine a inde nebudú mať pokoja, pokiaľ nedostanú zaslúženú odplatu tí, ktorí ich vraždili a tí, ktorí vrahom pomáhali.

Nemôžeme kľudne spať, pokiaľ sa tu na Slovensku potulujú aňáši o iní maďarskí zradcovia, ktorí vítali Horthyho, keď na bielom koni vchádzal do Košíc.

Nemožno trpieť, aby sa uskutočňovaniu spravodlivého zákona o konfiškácii pôdy nepriateľov a zradcov a jej rozdeleniu medzi slovenský ľud kládly prekážky.

Nesmieme zatvárať oči pred tým, ako v mestách a priemyselných strediskách, ako je Horehronie trpí najmä robotníctvo veľkým nedostatkom chleba a iných potravných článkov a musíme všetky zásobovacie orgány popohnať k väčšej aktivite.

Nesmieme kľudne prizerať, ako jedni tvrdo pracujú a ani sa poriadne nenajedia, zatiaľ čo druhí sa nečinne flákajú a zarábajú na biede ľudu ...“ [Pravda [Košice], 3. 5. 1945, čís. 58.]

O problému očisty promluvil také V. Široký:

„Tým, že je, vďaka Červenej armáde, vyhnaný nemecký votrelec a územie takmer celého Slovenska a bezmála všetky naše mestá a dediny oslobodené, nie je ešte ukončený náš boj proti všetkým nepriateľom samobytného slovenského národa a novej Československej republiky, lebo zradcovia a kolaboranti, hlinkovskí udavači a gardistickí trýznitelia, rozliční agenti-provokatéri sú ešte na slobode, zákerne organizujú propagandu proti Sovietskemu sväzu a slávnej osloboditeľke Červenej armáde a voľne hatia našu budovateľskú prácu na obnove nášho hospodárskeho života. My nevoláme o pomstu. Voláme z hľadiska celonárodných záujmov po